

Katedra trestního práva

Posudek oponenta na rigorózní práci Mgr. Alexandry Gomolákové „Alternativní řešení trestních věcí“

Předložená rigorózní práce obsahuje 146 stran textu a je přehledně a logicky členěna do úvodu, osmi základních kapitol a závěru. Okruh použité literatury a dalších pramenů je mimořádně obsáhlý a zahrnuje řadu prací zahraničních autorů, jakož i zdrojů elektronických, a určitě je odpovídající zvolenému tématu. Vnější úprava práce je velmi pěkná. Po formální stránce splňuje předložená práce všechny požadavky na ni kladené.

Autorka si za téma své práce zvolila problematiku, která je poměrně častým tématem kvalifikačních prací. Je tomu tak zjevně proto, že se jedná o problematiku poměrně atraktivní, zajímavou a současně aktuální z hlediska tendencí po posílení restorativních prvků v trestním právu a řízení o alternativy řešení trestních věcí. Současně jde ovšem o problematiku dosti náročnou na zpracování, protože relativní novost některých institutů přináší nutně některé otázky, jejichž řešení je v teorii i v praxi sporné. Problematika alternativního řešení trestních věcí, včetně problematiky odklonů, je proto stále aktuální a otevřená dalším úvahám, takže její zpracování je tak nepochybně účelné a přínosné.

Metoda deskriptivní a kritické analýzy a syntézy, jakož i metoda komparativní, které autorka ve své práci použila, plně odpovídají zaměření práce a vytyčeným cílům.

Po úvodním nastínění cílů a zaměření práce se autorka nejprve věnuje obecným otázkám pojmu a cílům restorativní justice, pojmu, funkci a klasifikaci alternativních forem řešení trestních věcí a zejména problematice procesních alternativ: odklonů. Tyto obecně teoretické výklady jsou zpracovány velmi pečlivě a přesvědčivě. Pokud jde o samotný pojem odklonu, pak autorka nutně naráží na nejednotnost definic, které se v odborné literatuře nacházejí, zejména pak v otázce, zda jde o odklon pouze od standardního trestního procesu, anebo též o odklon od jeho standardního výsledku. Pokud tedy autorka jednotlivé definice sice pečlivě a kriticky analyzuje, ale současně nepřináší vlastní „všeobjímající“ definici, nelze jí to rozhodně vytýkat.

Jádrem práce jsou pak kapitoly 2 až 6, které se meritorně věnují jednotlivým institutům, zpravidla označovaným jako procesní alternativy řešení trestních věcí - odklony v širším smyslu. Souhrnně třeba konstatovat, že podaný výklad je zpracován velmi svědomitě, pečlivě a podrobně, opírá se o bohatý pramenný materiál, zahrnující literární práce a judikaturu, a to včetně zahraničních prací a elektronických zdrojů. Velmi přehledně je zpracováno srovnání institutu podmíněného zastavení trestního stíhání a institutu narovnání. V této souvislosti je přiléhavé upozornění na odlišnost pojmů „doznání“ a „prohlášení o spáchání skutku“, resp. na odlišný rozsah náhrady způsobené újmy u obou institutů. Podrobnější vysvětlení by si patrně zasloužilo tvrzení na str. 36 odst. 3, podle kterého délka závazku zdržet se určité činnosti nemůže být kratší, než je délka zkušební doby. Pokud jde o instituty podmíněného odložení podání návrhu na potrestání a odložení věci po schválení narovnání, které se týkají kráceného přípravného řízení, je určitě namístě kritika krátkosti lhůt pro skončení zkráceného přípravného řízení s ohledem na skutečnost, že vyjednávání s poškozeným o náhradě způsobené újmy, resp. uhrazení způsobené újmy, si vyžaduje určitý čas. Pokud jde o analýzu institut trestního příkazu, pak i zde je provedený výklad velmi podrobně a pečlivě zpracován s bohatými odkazy na použité prameny. Výhrady, které autorka vznáší proti právní úpravě tohoto institutu, nejsou

určitě nepřipadné. Na str. 142 odst. 2 autorka řeší otázku vydání trestního příkazu mimo hlavní líčení, přičemž není zcela jasné, má-li na mysli rozhodnutí samosoudce před nařízením hlavního líčení (§ 314c TR) nebo po nařízení hlavního líčení (§ 231 TR). Třeba v této souvislosti dále kvitovat, že autorka zaregistrovala, že institut trestního příkazu v našem trestním procesu existoval již v letech 1973 až 1990. Autorka srovnává odchylky původní úpravy od úpravy současné v otázce ukládaných trestních sankcí. Pozornost mohla být ovšem v této souvislosti věnována rovněž dalším odlišnostem obou právních úprav, když uvedený institut je jedinou formou odklonu, která zde existovala již před rokem 1990. Konečně v kapitole věnované dohodě o vině a trestu jsou důvodně vyjadřovány pochybnosti o vhodnosti využití tohoto institutu až v závěru hlavního líčení nebo dokonce v odvolacím řízení, resp. důvodně je kritizována absence povinného zastoupení advokátem a nízká ochrana zájmů poškozeného. Rovněž upozornění na teoretické i praktické problémy vznikající v těch případech, kdy je více spoluobviněných a dohodu uzavřou jen někteří z nich, jsou zcela namístě. V situaci, kterou autorka řeší na str. 107 odst. 4 své práce, bude ovšem záležet rovněž na tom, zda k uzavření dohody o vině a trestu dojde ještě před podáním obžaloby nebo až poté. Určitá vyšší míra popisnosti v této kapitole je zjevně vysvětlitelná jinak zcela chvályhodnou snahou autorky po všestranném a hlubokém rozboru právní úpravy zkoumaného institutu.

V osmé kapitole své práce a v jejím závěru autorka jasně formuluje řadu konkrétních námětů *de lege ferenda*. S většinou z nich třeba souhlasit. Zajímavý je například návrh na závazek obviněného vykonat určitý objem obecně prospěšných prací jako alternativu ke složení peněžité částky do fondu obětí trestné činnosti. Důvodné je rovněž upozornění na nebezpečné důsledky vyčkávání poškozeného s uplatněním nároku na náhradu škody na nařízení hlavního líčení v případě, kdy samosoudce rozhodne věc trestním příkazem. Bylo by třeba ještě blíže diskutovat o vhodnosti navrhovaného institutu subsidiární žaloby, jakož i vhodnosti požadavku na podmínění vydání trestního příkazu doznáním obviněného, resp. naopak o nahrazení požadavku doznání prohlášením o spáchání skutku v případě podmíněného zastavení trestního stíhání.

Celkově lze předloženou práci hodnotit jako zdařilou. Autorka prokázala výbornou znalost zvolené problematiky, včetně jejího odrazu v odborné literatuře a v judikatuře, jakož i včetně velmi dobré znalosti problémů v interpretační a aplikační praxi. S judikaturou a s literárními prameny autorka pracuje funkčně, veškeré citace a odkazy jsou řádně vyznačeny. Kvitovat třeba zejména autorčinu schopnost kritického přístupu k publikovaným názorům a k soudním rozhodnutím, jakož i schopnost identifikovat problémy a jasně a výstižně k nim formulovat vlastní stanovisko, vesměs dostatečně podložené právními i věcnými argumenty. V neposlední řadě třeba kladně hodnotit velmi dobré vyjadřovací schopnosti autorky a dobrou logickou strukturu práce.

Předložená práce po formální i po obsahové stránce nesporně splňuje požadavky kladené na rigorózní práci, a proto ji jednoznačně doporučuji k obhajobě.

Při obhajobě své práce by se autorka mohla vyjádřit k otázce, za jakých podmínek, resp. v jakém rozsahu právní úprava trestního příkazu z let 1973 až 1990 obsahovala zákaz změny k horšímu v případě podání odporu obviněným.

V Praze dne 21.7.2024

JUDr. Rudolf Vokoun, CSc.
oponent